

Сологуб Юрій Іванович

кандидат географічних наук, доцент

Національний університет харчових технологій

Ващенко Аліна Олексіївна

студент-магістр

Національний університет харчових технологій

Сологуб Юрій Іванович

кандидат географических наук, доцент

Национальный университет пищевых технологий

Ващенко Алина Алексеевна

студент-магистр

Национальный университет пищевых технологий

Sologub Yuri

Candidate of Geographical Sciences, Associate Professor

National University of Food Technology

Vashchenko Alina

student-master

National University of Food Technology

ТУРИСТИЧНО – РЕКРЕАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ГІРСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Анотація: У статті розкрито сучасний стан і перспективи розвитку туристично-рекреаційного потенціалу Івано-Франківської області. Встановлено основні передумови розвитку туризму та рекреації, зокрема природні та культурно-історичні. Наведено приклади існуючих ринків туристично-рекреаційних послуг області. Висвітлені перспективні напрямки розвитку туристичної сфери. Розглянуто перспективні інвестиційні туристичні проекти в регіоні.

Ключові слова: туристично-рекреаційний потенціал, Івано-Франківська область, туризм, рекреація, гірські території.

ТУРИСТСКО - РЕКРЕАЦИОННЫЙ ПОТЕНЦИАЛ ГОРНЫХ ТЕРРИТОРИЙ ИВАНО-ФРАНКОВСКОЙ ОБЛАСТИ

Аннотация: В статье раскрыто современное состояние и перспективы развития туристско-рекреационного потенциала Ивано-Франковской области. Установлены основные предпосылки развития туризма и рекреации, в частности природные и культурно-исторические. Приведены примеры существующих рынков туристско-рекреационных услуг области. Освещены перспективные направления развития туристической сферы. Рассмотрены перспективные инвестиционные туристические проекты в регионе.

Ключевые слова: туристско-рекреационный потенциал, Ивано-Франковская область, туризм, рекреация, горные территории.

TOURIST - RECREATIONAL POTENTIAL OF MOUNTAIN TERRITORIES OF IVANO-FRANKIVSK REGION

Annotation: The article reveals the current state and prospects of development of tourist-recreational potential of Ivano-Frankivsk region. The basic preconditions of development of tourism and recreation, in particular natural and cultural-historical, are established. Examples of existing markets of tourist and recreational services of the region are given. The prospective directions of development of tourist sphere are highlighted. Considered perspective investment tourism projects in the region.

Key words: tourist-recreational potential, Ivano-Frankivsk region, tourism, recreation, mountainous territories.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день Івано-Франківщина характеризується, у більшості, неефективним використання наявним туристично-рекреаційних ресурсів, невідповідністю рівня розвитку туристичної сфери наявному потенціалу. Існуючі обсяги туристичних потоків не

відповідають можливостям регіону, оскільки поступаються оптимальній розрахунковій кількості туристів, яку може прийняти область.

Загрозою для оптимального розвитку туристичної сфери регіону є потенційний випереджувальний розвиток безпосередніх конкурентів області на наявних туристичних ринках.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика вивчення туристично-рекреаційного потенціалу Карпатського регіону повсякчас перебуває в полі зору науковців. Серед низки публікацій останніх років на цю тему можна виокремити дослідження В. Євдокименка і ряд праць В. Кравціва. Над проблематикою перспектив розвитку туристичної інфраструктури регіону працюють В. Гетьман, В. Мацола, О. Любіцева, М. Мальська, П. Жук, Л. Гринів, О. Стецюк.

Постановка завдання. Метою дослідження є характеристика сучасного стану та перспективи розвитку туристично-рекреаційного потенціалу гірських територій Івано-Франківської області.

Виклад основного матеріалу: Івано-Франківська область на туристичному ринку Карпатського регіону України посідає одне з чільних місць. Загальновідомими туристичними символами краю стали г. Говерла, гуцульські фестивалі, курорти Яремче і Буковель, міста Галич, Косів, Коломия і. ін.

Область тягнеться з північного заходу на південний схід уздовж орографічної осі Українських Карпат. Поряд із Закарпаттям це найвисокогірніша область України. Близько 43% її території складають гірські масиви, наймальовничішими серед них є: Черногора, Горгани, Гриняви, Чивчини. Не менш строката область і в етнографічному плані. У гірській місцевості розташовано 7 районів (Богородчанський, Верховинський, Долинський, Коломийський, Косівський, Надвірнянський, Рожнятівський) та 2 міські ради (Болехівська, Яремчанська).

Туристично-рекреаційний потенціал Івано-Франківщини розглядається через можливість ефективного використання наступної сукупності ресурсів та

напрямів: бальнеологічні ресурси (мінеральні води, лікувальні грязі); водні рекреаційні ресурси (ріки, озера, ставки, водоспади); спелеоресурси (печери); природно-заповідні території та об'єкти; пам'ятки історії та культури, архітектури (монастирі, замки тощо); санаторно-курортні комплекси; зимові види туризму та спорту (гірськолижний слалом, сноуборд); сільський зелений туризм.

Івано-Франківщина є відомим туристичним центром України та здатна приймати 8,2 млн. туристів щорічно. Тут розташовано близько 3,9 тис. місць історичної, природної, архітектурної та археологічної спадщини, понад 120 музеїв, туристичних маршрутів довжиною понад 400 км., 10 гірськолижних курортів (сумарна довжина трас понад 60 км.).

Існуюча база рекреаційних закладів різних форм власності (362 одиниці на 17,6 тис. місць) дає можливість нарощувати лікувально-оздоровчі, туристичні, спортивні послуги, в тому числі й для іноземних туристів.

На сьогодні майже 800 приватних сільських осель приймають туристів. Туристичні послуги надають понад 100 туроператорів та турагентів; діє мережа з 14 туристично-інформаційних центрів.

За 2016 рік загальна кількість туристів, яким були надані послуги, становить 79 973 осіб, що на 21,4% більше у порівнянні з 2015 роком.

Загальна кількість внутрішніх туристів у 2016 році становила 68 912 осіб (на 19,4% більше у порівнянні з 2015 роком). Найбільшу кількість туристів на території області прийняли ТзОВ «Парктур», ТзОВ «Туристична фірма «Надія», ПАТ «Івано-Франківськтурист», ПП «Прикарпатська туристична компанія», МП Пансіонат «Карпатські зорі».

Чисельність іноземних громадян, яким були надані послуги 2016 року, становить 2 473 осіб, що на 86,8% більше в порівнянні з 2015 роком.

Найбільше Івано-Франківську область відвідували туристи з Молдови, Білорусі, Румунії, Російської Федерації, Литви, США, Ізраїлю, Польщі, Чехії, Латвії.

У 2016 році 8 588 туристів виїжджали за кордон, що на 25,3 % більше показника попереднього року. Найчастіше – у Туреччину, Єгипет, Болгарію, Грецію, Польщу.

У 2016 році кількість екскурсантів та одноденних відвідувачів становить 1 446 622 осіб. Лідерами туристичного ринку у цьому сегменті послуг є ТзОВ «Парктур», ПП «Перлина Карпат», ТзОВ «Туристична фірма «Надія», ТзОВ «Гуцульський край», СПД Хомин А.М.

Дохід від наданих туристичних послуг за 2016 рік становив 342 071,9 тис. грн. Найбільші обсяги доходу отримали ТзОВ «Парктур», ТзОВ «Туристична фірма «Надія», ПАТ «Івано-Франківськтурист», ПП «Прикарпатська туристична компанія», ПП «Туристична фірма «Галицькі подорожі» [9].

Природно-заповідний фонд області складають п'ять національних природних парків, загальною площею 120,3 тис.га (Карпатський національний природний парк, національний природний парк «Гуцульщина», Галицький національний природний парк, національний природний парк «Синьогора», національний природний парк «Верховинський») та природний заповідник «Горгани» площею 5,3 тис.га.

На Івано-Франківщині є десять курортних місцевостей. Для курортної терапії використовуються кліматичне лікування, мінеральні ванни, лікувальні грязі, на базі яких можна розвивати окремі види туристичної діяльності.

Сервіс, прийнятний для закордонних туристів, на рівні класу «три зірки» забезпечують готелі «Аускопрут» та «Україна» в м. Івано-Франківськ, база відпочинку «Карпати» в м. Яремчі, пансіонат «Карпатські зорі», туристичні організації «Спорт-тур» в м. Косові, профілакторій «Яремче» в м. Яремчі, санаторій-профілакторій «Джерело Прикарпаття» в с. Новий Мізунь.

В регіоні популярними є водні туристичні маршрути та різні форми командного активного відпочинку. Розвивається інфраструктура для водного туризму на території Дністровського каньйону, створені умови для сплавів річками Білий та Чорний Черемош, Прут, Лімниця.

Івано-Франківщина виступає одним з головних регіонів проведення пішохідних туристських походів. Представлені пішохідні маршрути області характеризуються різною категорії складності, від найпростіших прогулянкових (сімейних та дитячих) до складних і багатоденних (для підготовлених туристів).

Регіон має добрі комунікаційні зв'язки із зовнішнім середовищем. Розташування Івано-Франківщини свідчить про важку доступність мешканців з Східної України та легку доступність для відвідувачів із Польщі, Румунії, Словаччини, Молдови та Угорщини, які перетинають західні кордони автомобільним та залізничним транспортом.

У межах гірської зони Івано-Франківської області виділяють три різні туристичні райони виходячи з рівня туристичного освоєння, атрактивності, специфіки пропонованого туристичного продукту, а саме: Осмолодсько-Болехівський, Ворохтинсько-Яремчанський та Верховинсько-Косівський райони [6, с. 177].

На сьогоднішній день, основними елементами атрактивної основи регіону є: Манявський скит (Богородчанський р-н); Гошівський монастир (Долинський р-н); гора Говерла (2061 м, Чорногірський хребет); колишня обсерваторія на г. Піп Іван (2026 м); високогірні озера Несамовите, Бребенескул, Марічейка (Чорногірський хребет); національний заповідник «Давній Галич»; музеї Писанки та народного мистецтва Гуцульщини і Покуття (м. Коломия); природний комплекс «скелі Довбуша» (с. Бубнище поряд з м. Болехів); скелі «Писаний камінь» (Верховинський р-н); «сріблясті» водоспади в с. Шешори (Косівський р-н); вузькоколіяка «Карпатський трамвай» (Долинський, Рожнятівський р-ни); Сокільський хребет (Косівський р-н).

Стратегічні пріоритети розвитку туристично -рекреаційної сфери області офіційно задекларовано місцевою владою у документі «Стратегія розвитку Івано-Франківської області до 2020 р.»

Основною метою Програми є здійснення заходів, спрямованих на розвиток туристичної галузі, забезпечення умов для повноцінного

функціонування суб'єктів туристичної діяльності, залучення інвестицій, створення туристичного продукту, здатного максимально задовольнити потреби міжнародного і внутрішнього туризму з урахуванням природнокліматичного, рекреаційного, соціально-економічного та історико-культурного потенціалу області, її етнографічних особливостей [10].

Програма передбачає здійснення таких заходів відповідно до основних напрямів:

- розвиток інфраструктури у сфері туризму і рекреації;
- формування ефективної системи економічного стимулювання розвитку туризму та рекреації для активізації створення закладів розміщення та відпочинку туристів;
- формування привабливого інвестиційного клімату для реалізації проектів у сфері туризму та рекреації;
- покращення кадрового забезпечення розвитку туристичної галузі та готельного господарства;
- удосконалення рекламно-інформаційної діяльності у туристичній галузі;
- розширення мережі туристично-екскурсійних маршрутів;
- безпека туристів.

Упродовж останніх років область проводить інвестиційну політику, спрямовану на подальший розвиток і модернізацію туристичної інфраструктури з метою зміцнення лідируючих позицій на національному ринку:

Будівництво туристичного комплексу «Сарахманські озера». Цьому сприяють наявні ресурсні умови території під забудову: рівний ландшафт земельної ділянки; відсутність промислових будівель навколо; відсутність джерел забруднення; близьке розташування лісового масиву, річки Сукіль, яка є притокою однієї з найчистіших рік Європи – Дністра, що створюють унікальні умови для відпочинку. Площа земельної ділянки – 24,6 га. Площа озера Сарахманка – 3,0 га.

Створення оздоровчо-лікувального центру «Апітерапія» - унікальної оздоровчо лікувальної установи з використанням біоенергетики бджіл.

Спортивно-оздоровчий та туристичний комплекс «Бескид». Планується збудувати 4 гірськолижні підйомники загальною протяжністю 8900 м, 5 тризіркових готелів на 500 місць; 200 індивідуальних котеджів.

Будівництво бази відпочинку в с. Слобода Коломийського району. Проект передбачає створення нового туристичного продукту, створення нової рекреаційно - відпочинкової зони, залучення більшої кількості туристів до Коломийського району.

Облаштування рекреаційно-відпочинкової зони в с. Одаїв. Передбачається спорудження багатофункціонального туристичного об'єкту з мережею господарської інфраструктури для клубу парапланеристів з метою організації відпочинку в унікальній зоні Дністровського каньйону.

Спорудження центру гірськолижного туризму на горі Михалкова. Будівництво спортивного комплексу на г. Михалкова з крісельним підйомником, гірськолижною трасою довжиною 1,5 км., з стоянкою для автомобілів та іншою інфраструктурою.

Будівництво бази відпочинку в Косівському районі. Проект включає спорудження готельного комплексу, котеджів, ресторану, спортивно-оздоровчого комплексу, гірськолижної траси та інше [11].

Стаціонарний екологічний табір «Беркут». Будівництво стаціонарного дитячого екологічного табору на 100 місць, відпочинкових будинків, спортивного майданчика.

Висновок. Завдяки своєму розташуванню Івано-Франківщина має надзвичайно високий рекреаційно-туристичний потенціал, що надає області значні можливості для розвитку туризму. Цьому сприяють як і різноманітність природних факторів, так і наявність численних пам'яток історії та культури.

Розвиток рекреаційно-туристичної галузі сприятиме підвищенню рівня зайнятості населення, загальному розвитку сфери обслуговування,

благоустрою населених пунктів, невиснажливому використанню природних ресурсів і охороні довкілля.

Розвиток туристично-рекреаційної галузі Франківщини за останні роки характеризується позитивною та сталою динамікою, внаслідок чого туристично-рекреаційна галузь відіграє дедалі вагомішу роль в соціально-економічному розвитку регіону.

Список літератури.

1. Гетьман В. І. Курортно-рекреаційні системи Українських Карпат // УГЖ. – 1999. – № 3. – С. 34–37.

2. Гетьман В. І. Сучасний стан і перспективи розвитку курортної справи в Карпатському регіоні // Гори і люди (у контексті сталого розвитку). Матеріали міжнар. конф. (м. Рахів, 14-18 жовтня, 2002 р.). – Рахів, 2002. – С. 39–41.

3. Євдокименко В. К. Регіональна політика розвитку туризму (Методологія формування, механізм реалізації). – Чернівці: Прут, 1996. – 288 с.

4. Кравців В. С., Жук П. В. Концептуальні основи перспективного розвитку рекреаційної індустрії в Карпатах // Економіка України. – 1993. – № 12. – С. 57–62.

5. Любіцева О. О. Розвиток курортної справи в Україні // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського. Серія: Географія. – Вінниця, 2005. – Вип. 9. – С. 86–89.

6. Рутинський М. Й. Івано-Франківщина: територіальна організація туристичного комплексу та структура сучасного турпродукту регіону // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Географія. – Вінниця, 2004. – Вип. 7. – С. 177–184.

8. Сочка К.А. Організація рекреаційної діяльності. - Ужгород: Інститут державного управління і регіонального розвитку, 1997. - 63 с.

9. Головне управління статистики в Івано-Франківській області [Електронний ресурс]: Офіційний сайт. – Режим доступу до сайту: <http://www.ifstat.gov.ua>

10. Стратегія розвитку івано-франківської області на період до 2020 р.

11. Інвестиційні проекти Івано-Франківської області. – (Офіційний сайт Управління з упровадження економічних реформ, євроінтеграції та інвестицій Івано-Франківської області). [Електронний ресурс]. – Доступний з <https://www.if.gov.ua/news/19467>